ПЕНСИОННАТА СИСТЕМА НА ФРАНЦИЯ

Гл. ас. МАРГАРИТА ДАКОВА,
СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

1. НАЧАЛОТО НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Основата на пенсионното дело се създава на база на немския модел през 1930 г. Пенсиите се финансират чрез капитализация. Някои групи, като държавните служители, вече имат собствени схеми и са изключени. През 1937-1938 г. се подписват колективни споразумения за установяване на пенсионни схеми в основните индустрии - металургия, химия и строителство[1]. След Втората световна война правителството е повлияно от идеите на Бевъридж и търси решение за унифицирана пенсионна схема, която да покрие цялото население.

Според някои изследователи френската пенсионна система се състои от пет части: 1) базови режими за наемните работници, 2) допълнителни режими, 3) специални режими за отделни категории заети; 4) основни режими за ненаемните работници; 5) допълнителни (факултативни). Основните режими се отнасят за пенсионното осигуряване на заетите в промишлеността и търговията в частния сектор[2]. **Основната схема за соцално осигуряване обхваща наетите в частния сектор без членуващите в трите схеми на самонаети**. Със закон от 17.I.1947 г. се създават отделни схеми за пенсиониране за три групи самонаемащи се - фермери, занаятчии и членове на професионални групи. Специални пенсионни режими се прилагат за висшите държавни служители, за миньорите, за железничарите и др. Кадрите въвеждат „общия режим“ и правят вноски върху техните заплати до тавана на социално осигуряване, но на техните компании е позволено да направят собствени схеми, финансирани от вноски върху заплатите над тавана за социално осигуряване по общата схема.

Осигуряването на фермерите включва два различни административни органа за фермерите и наетите. Схемите за самонаети лица включват три автономни схеми за пенсии (за занаятчии, търговци и заети с бизнес и членове на професии). Самонаетите имат освен пенсионни схеми и схема за осигуряване по болест. Различните схеми са поставени под контрола на трима министри (на социалното осигуряване, селското стопанство и заетостта).

Още преди 1996 г. в частния сектор съществуват **две нива на покритие - основна схема от социалното осигуряване и второ ниво на допълнително покритие**, което се покрива чрез фондове, които принадлежат на две федерации -ARRCO - за наемни работници и служители, неменинджъри, и AGIRC - за наети мениджъри (cadres). И двете се базират на системата PAYG, но финансирането им е различно. Общата схема е финансирана главно от вноски, осъществявани от независима институция, която е управлявана с равно участие на работодателите и работническите синдикати. Въпреки **това всички важни решения, свързани с общата пенсионна схема, се вземат от Националната каса за осигуряване за старост -La Caisse nationale d'assurance-vieillesse (CNAV)** - органът, който управлява социалното осигуряване за пенсии във Франция от 1967 г. Значителна част от осигуряването идва от вноските[3]. Моделът е „корпоративно-консервативен“, т.е. никаква промяна в пенсионната система не може да се извърши без съгласието или поне мълчаливо одобрение на социалните партньори. В схемата на общия режим в началото на 2005 г. членуват близо 16 млн., а пенсионерите са около 10 млн.

2. ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ НА ПЕНСИОННАТА СИСТЕМА

Сред факторите, които най-силно влияят на пенсионната система, са демографските, икономическите и политическите. Може би най-силно е влиянието на политическите, защото без консенсус между политическите сили и без воля за реформа на управляващите никакви промени и реформи не са възможни.

От демографските фактори най-мощно влияние върху пенсионната система оказват раждаемостта, смъртността, естественият прираст, тоталната плодовитост, продължителността на живота и структурата на населението по пол и възраст. По средна продължителност на предстоящия живот френските жени за периода 2000-2005 г. са на първо място в Европа с възраст от 82,6 г., а за периода 2005-2010 г. очакваната средна продължителност е също най-висока - 83,3 г. Очакваната средна продължителност при мъжете за периода 2005-2010 г. за Франция е 76 г.

От табл.1. се вижда, че картината по отношение коефициента на възрастова зависимост за Франция (т.е. съотношението на население на 60 и повече години към население на 15-59 г.) във Франция е по-благоприятна, отколкото в Белгия, България, Австрия и средното за ЕС.

Демографската ситуация във Франция е сравнително динамична. Влошаването на демографската картина е по-голямо в сравнение със САЩ, но ситуацията е по-благоприятна в сравнение с останалите страни на ЕС-15, и специално в сравнение с Италия и Германия. Общият коефициент на плодовитост остава около 1,85 деца за 1 жена. Коефициентът на възрастова зависимост е 25% през 2003 г., но се очаква през 2050 г. да достигне 46% (докато за другите страни от ЕС той ще достигне още по-високо значение 52% средно).

Сред **икономическите фактори**, които влияят на пенсионната система, са: икономическата и данъчната политика, БВП, БВП на човек от населението, инфлацията, коефициентите на заетост, на активност и на безработица и др.

Още през 1992 г. темпът на нарастване на БВП на човек от Франция е по-висок от този на БВП в Швейцария, Дания, България и др. *(табл. 2)*.

Участието на жените на пазара на труда е по-високо в сравнение с това на жените в Англия и САЩ. Но коефициентът на безработица е много по-висок във Франция - 8,6, в сравнение с този във Великобритания, Холандия, Япония и САЩ. Но безработицата е по-ниска само от тази на Германия.

Франция е една от страните, които имат най-ниска заетост на възрастните работници. Участието на възрастните на пазара на труда през 2003 г. е 58% за 55-60 г. в сравнение със 72% -за връстниците им от САЩ. За 60-65 г. само 14% остават на пазара на труда за разлика от САЩ, където процентът е 51. През 2002 г. по-малко от 1/3 от хората, достигнали 60 г., са заети. За 55-64 г. коефициентът на заетост е 36%, докато средното за ЕС е 48%. Коефициентът на заетост във Франция за периода 2003-2005 г. спрямо 1993-1995 г. нараства с 3,6% и става равен на 62,4%[7]. **За 2005 г. заетостта на възрастните работници е 40,5%.**

Пенсиите за инвалидност

Във Франция условията за пенсия за инвалидност поради общо заболяване са: най-малко 60 г. възраст, три години лицето да е получавало обезщетение по болест, да бъде регистрирано отпреди спиране на работата. Изисква се лицето да има отработени 800 часа по време на последните 12 месеца, предшестващи спиране на работата, и намален капацитет за работа и печелене с 2/3. Определянето на пенсията за инвалидност става автоматично след удовлетворяване на посочените условия. Решението се взема от медицинския контрольор на Регионалната каса за инвалидност. Преди изтичане на трите години също може да се даде пенсия за инвалидност, но се изисква да е потвърдена оценката на състоянието на лицето от медицинския съвет на първичната каса за осигуряване по болест (la Caisse Primaire d'Assurance Maladie)[8]. Освен пенсия за инвалидност, французите имат право да получат предварителна пенсия (retraite anticipee) от социалното осигуряване.

Съществуват три категории за инвалидност: първа категория е за тези, които са способни да упражняват платена дейност - 30% от основната заплата; втора - за тези, които не могат да упражняват никаква дейност - 50% от основната заплата; и трета категория - за тези, които не могат да работят и имат нужда от постоянна помощ от трето лице. Пенсията е в размер на 50% от основната заплата и се увеличава с помощта за трето лице. В случай на отказ заинтересованото лице може да се обърне към Общински център за социално действие (Centre Communal d'Action Sociale) по местожителство. 60-годишните лица, които са бенефициенти на пенсия за инвалидност, преминават към получаване на пенсия за старост. Лицата, които са осигурени между 60 и 65 г., може да поискат и пенсия за намалена работоспособност.

Лицата, които не са осигурени, притежават карта за инвалидност („cecite etoile verte), имат права за получаване на добавки за постоянна помощ от трето лице и са на по-малко от 60 г., могат да се обърнат към Общинския център за социално действие в своето кметство или към COTOREP на своя департамент. Ако лицата са над 60 г., те могат да отправят молба за автономно персонално обезщетение към Общия съвет на Общинския център за социално действие[9].

За да допълни своята пенсия за инвалидност или пенсия за ранно пенсиониране, лицето може да кандидатства и за допълнителна парична помощ от специалните фондове за инвалидност или от Фондовете за солидарност на възрастните.

Фермер, за да може да получи инвалидна пенсия, трябва да бъде поне на 60 г. и да бъде признат за напълно негоден за упражняване на професията или да има намалена с 2/3 работоспособност за упражняване на професията. Сумата на инвалидната пенсия се базира на универсални вноски за инвалидност. Обезщетението за пенсия за инвалидност е 3 811,18 евро годишно или 2956,25 евро (за пенсия за частична инвалидност). Когато се нуждаят от постоянни грижи от друго лице, осигурените пенсионери с инвалидна пенсия може да получават и допълнителна сума от 11785,83 евро. В страните от ОИСР делът на пенсията за инвалидност (disability Pension) варира от 6,2% във Франция до 22,0% в Холандия.

От 1.1.2007 г. гарантираната пенсия за инвалидност във Франция е 800,58 евро[10].

(Следва)

Табл. 2 БВП на човек от населението за 1989-1992 г.[4]

	БВП на човек от населението по цени и курс на долара за съответната година				Индекс на изменение 1992/1991 г.	Пъти по-висок БВП на човек от населението на страна /България 1991 г.	Пъти по-висок БВП на човек от населението на страна /България 1992 г.
	1989	1990	1991	1992			
Люксембург	18895	23658	23949	26667	111,35%	26,32	27,27
Дания	20528	25150	25297	27485	108,65%	27,80	28,10
Франция	17189	21016	21022	23094	109,86%	23,10	23,61
България			910	978	107,47%	1,00	1,00
Швейцария	23325	23801	27005	29552	109,43%	29,68	30,22

Успешното развитие на икономиката до средата на 70-те години на миналия век създава материалната база и способства за запазване на стабилност в обществото.

През 2004 г. ситуацията по отношение БВП на човек от населението е следната *(табл. 3)*.

Табл. 3 Номинален и реален БВП на човек от населението - 2004 г.[5]

	Номинален БВП на човек		Реален БВП на човек			Общ ППС (1 СПС =...нац. Валута)	Валутен курс (1 евро = ... Нац. Валута	Индекс на равнище на цени (ЕС.25 =100)	
	в евро	индекси на стойностен обем ЕС-25 = 100, %	в СПС	индекси на физически обем ЕС-25. 100, %	ранг				
ЕС-25	22563	100	22563	100	-	1	1,000	100	
ЕС-15	25638	114	24519	109	1,046	10,000	105	-	
Великобритания	28690	127	26358	117	11	0,7387	0,679	109	10
Германия	26856	119	24629	109	14	1,09	1,000	109	9
Дания	36332	161	27474	122	8	9,839	7,440	132	1
Люксембург	56528	251	51221	227	1	1,104	1,000	110	8
Франция	26511	117	24783	110	13	1,7	1,000	107	11

Табл. 1. Население общо по възраст и страна

Страна	Дата	Население хиляди	Структура на населението по възрастови групи						Съотношение на население на 60 и повече години към нас. на 15-59 г.
			0-4	от 5 до14г.	от 15 до 24г.	от 25-49	от 50-59	на 60 и и повече	
Австрия	01.07.2003 г.	8118	4,9	11,5	12,1	37,9	11,8	21,7	35,11%
Белгия	01.07.2003 г.	10376	5,5	11,8	12,1	35,2	12,7	21,8	36,33%
Франция	01.07.2003 г.	59768	6,3	12,3	13	34,8	12,9	20,7	34,10%
България	31.12.2003 г.	7761	4,3	9,5	13,7	35,4	14,3	22,8	35,96%

В сравнение с Люксембург по реален БВП на човек от населението изостава доста и е едва на 13-то място от 25 страни членки на общността. През 2006 г. ръстът на БВП във Франция спрямо предходната година по тримесечия е равен на 1,3%, 2,5%, 1,8% и 2,2% . Средният растеж за 27-те страни на ЕС, вкл. България и Румъния, е 3,4%[6] *(табл. 4)*.

Табл. 4. Коефициенти на участие на 25-55 г. и коефициенти на безработица през 2003 г.

	Мъже	Жени	Коефициенти на безработица
Германия	93,0	78,9	9,1
Франция	93,9	79,8	8,6
Холандия	93,4	76,7	3,6
Швеция	90,1	85,5	4,9
Великобритания	91,4	76,6	3,8
САЩ	90,6	75,6	5,0

[1] THE FRENCH SYSTEM http://www.observatoire-retraites.org/versionanglaise/frenchsystem/Introduction.htm
[2] Вж, Лукьянова, с. 23.
[3] Р. 45/96, http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/sec_2006_304_horizontalanalysis_en.pdf.
[4] Източник: Статистически справочник 1994. София, НСИ, 1994, с. 221.
[5] Вж Статистически годишник 2005. София, НСИ, с. 663.
[6] First estimates for the fourth quarter of 2006 Euro area and EU25 GDP up by 0.9% +3.3% and +3.4% respectively compared to the fourth quarter of 2005. И-uroIndicators. News Release, 34/2007, p. 3/6.
[7] Eihorst, Verner.formation of Continental European Labour Markets:France and Germany Compared. IZA. Discusion Paper № 2675, p. 23/35.
[8] Pensions d'invalidite de la Securite Sociale. Association Valentin Hauy, october 2002, http://www.avh.asso.fr.
[9] http://www.avh.asso.fr/index.php?module=11&nameRub=pensions_invalidite&opt=1
[10] Revalorisation de la garantie de resources pour les personnes handicapees. http://www.fhf.fr/dossiers/dossiers-fiche.php?id=2081&p=12&r=38&fr=1